

Palliatieve zorg

Rondom het
levenseinde

Inhoudstafel

1.	Wat is palliatieve zorg?	4
2.	Palliatieve zorg in Vlaanderen	6
a.	Palliatieve Thuiszorg	6
b.	Palliatieve vrijwilligers	7
c.	Palliatieve zorg in het ziekenhuis	7
d.	Palliatief dagcentrum	7
e.	Palliatief Netwerk	8
f.	Federatie Palliatieve Zorg	8
3.	Palliatief forfait	9
a.	Wat is het palliatief forfait?	9
b.	Wie heeft recht op het palliatief forfait?	9
c.	Hoeveel bedraagt het palliatief forfait?	9
4.	Palliatief verlof of loopbaanonderbreking voor de mantelzorg	10
a.	Wat is palliatief verlof?	10
b.	Wie heeft recht op palliatief verlof?	10
c.	Duurtijd van palliatief verlof?	10
d.	Hoe vraag ik palliatief verlof aan?	10
e.	Sociaal statuut tijdens het palliatief verlof?	10
f.	Wat bij overlijden voor het verstrijken van het verlof?	11
g.	Palliatief verlof voor zelfstandigen	11

Het begrip 'palliatief' komt van het Latijnse werkwoord 'palliare', wat betekent 'een mantel omdoen', 'omringen' en daarvan afgeleid 'beschermen', of 'verzachten'. Palliatieve zorg is het verzamelwoord voor alle zorgen waarmee we mensen die dood gaan en hun omgeving, kunnen omringen.

Bij het horen van het begrip, denken veel mensen aan de zorg in de laatste levensdagen van de patiënt. Palliatieve zorg is echter veel breder dan dat. Het wil ondersteunend zijn in de laatste maanden, in sommige gevallen zelfs jaren, van het leven.

Palliatieve zorg wil geen dagen toevoegen aan het leven, maar leven toevoegen aan de dagen.

Indien u nog vragen hebt, kan u steeds contact opnemen met de Dienst maatschappelijk werk van uw ziekenfonds. U vindt de contactgegevens achteraan deze brochure.

1. Wat is palliatieve zorg?

Palliatieve zorg omvat elke vorm van hulp en verzorging aan een ongeneeslijk zieke patiënt. Het gaat over het totaalpakket van medische, sociale, administratieve, psychologische en spirituele ondersteuning, zowel voor de patiënt als voor de familie. Naast praktische hulp wordt ook een luisterend oor geboden.

Palliatieve zorg concentreert zich op het leren omgaan met de ziekte en het verlichten van pijn en andere ongemakken met de bedoeling de laatste weken en maanden van de patiënt zo kwaliteitsvol mogelijk te maken.

2. Palliatieve zorg in Vlaanderen

a. Palliatieve Thuiszorg

Wanneer de zorg voor de palliatieve patiënt te zwaar wordt, kunnen de mantelzorger(s) en de professionele hulpverleners een beroep doen op een palliatief thuiszorgteam. Een dergelijk team is gespecialiseerd in de begeleiding van palliatieve patiënten die thuis verblijven. Zij zijn onderdeel van het Palliatief Netwerk (zie punt e. Palliatief Netwerk) dat gevestigd is in dezelfde regio, of werken er nauw mee samen. Een palliatief thuiszorgteam bestaat steeds uit palliatieve verpleegkundigen en een (huis)arts. Deze laatste is een verplichte partner in de palliatieve thuiszorg. In de meeste regio's kan eveneens een beroep gedaan worden op een psycholoog.

Er wordt een huisbezoek afgelegd om zicht te krijgen op de thuissituatie. Vervolgens bespreekt men met de patiënt en zijn/haar naasten, de huisarts en de professionele hulpverleners hoe de palliatieve thuiszorg georganiseerd zal worden. Het palliatief thuiszorgteam kan de palliatieve verzorging thuis ondersteunen op de volgende manieren:

- Pijn- en symptoomcontrole
- Psychosociale ondersteuning en begeleiding
- Inschakeling van vrijwilligers (afhankelijk

van de regio) of samenwerking met vrijwilligersorganisaties

- Rouwzorg

Een palliatief thuiszorgteam is niet alleen inzetbaar in een thuissituatie. Indien gewenst, kunnen ook rusthuizen, voorzieningen binnen de gehandicaptensector, enz. een aanvraag tot ondersteuning indienen. Een palliatief thuiszorgteam zal steeds gevolg geven aan de hulpvraag van een palliatieve patiënt. Het team is 24 op 24 uur bereikbaar en de dienstverlening is volledig gratis.

Palliatieve thuiszorg is een aanvulling op en ondersteuning van de bestaande zorgverlening. Wanneer het palliatief thuiszorgteam ingeschakeld wordt, kunnen volgende thuiszorgdiensten reeds aanwezig zijn:

- Gezins- en bejaardenhulp: u doet een beroep op een verzorgende voor wat extra hulp in het huishouden, bvb. strijken, bereiden van maaltijden, boodschappen doen, afwassen, ...
- Poetsdienst: bij deze dienst kan u terecht indien het niet meer mogelijk of moeilijk is om zelf in te staan voor het onderhoud van de woning;
- Thuisverpleging: professionele verpleegkun-

- digen komen aan huis voor een dagelijks toilet, insputtingen, wondverzorging, ...
- Maaltijdbedeling: verschillende diensten bieden warme maaltijden aan huis tegen zeer democratische prijzen;
  - Vrijwilligers: de belangrijkste taak van vrijwilligers bestaat er in zieken, ouderen en personen met een handicap gezelschap te houden;
  - Kinesitherapie: bewegingsoefeningen, massage en andere technieken van fysiotherapie kunnen ondersteunend werken;
  - ...

b. Palliatieve vrijwilligers

De vrijwilligers zijn een heel belangrijke partner binnen de palliatieve hulpverlening. Zij engageren zich om in de laatste levensfase van de patiënt de thuiszorg mee te ondersteunen. Op die manier ontlasten zij de familie, die wat ademruimte krijgt en helpen zij een zo groot mogelijke levenskwaliteit te behouden.

c. Palliatieve zorg in het ziekenhuis

In een ziekenhuis bestaan 2 vormen van palliatieve dienstverlening:

- Palliatieve zorgenheden

Wanneer de zorg voor de palliatieve patiënt thuis tijdelijk of definitief onmogelijk wordt, kan men in een palliatieve zorgenheid van het ziekenhuis terecht. Deze kleinschalige

eenheden bestaan uit minimum 6 en maximum 12 bedden. De kostprijs is de minimum ligdagprijs. De aanvraag gebeurt via de behandelende arts.

De arts, zorg- en hulpverleners zijn deskundig in palliatieve zorg. De zorg gebeurt met tijd voor en op het ritme van de patiënt. Er wordt steeds gezorgd voor een huiselijke sfeer. De patiënt en zijn omgeving (familie, hulpverleners, enz.) kunnen in de palliatieve eenheid terecht voor symptoomcontrole, psychologische begeleiding, rouwvoorbereiding en -begeleiding.

- Palliatieve supportteams

Een palliatief supportteam ondersteunt palliatieve patiënten die gehospitaliseerd zijn in een algemeen ziekenhuis. Het team bestaat uit een dokter, een verpleegkundige en een psycholoog. Zij proberen een brug te slaan tussen de patiënt en de dokter of de medische ploeg. Zij stemmen de behoeften van de patiënt af op wat het medisch team voor ogen heeft.

d. Palliatief dagcentrum

Een palliatief dagcentrum biedt opvang, symptoomcontrole en begeleiding aan ongeneeslijk zieken die thuis verblijven. Het is een extra schakel in de palliatieve thuiszorg en kan de familie een adempauze bieden. De patiënt kan het ziek-zijn even vergeten en eens in een andere omgeving verblijven waar een luisterend oor, contacten met lotgenoten en een rustige huiselijke sfeer centraal staan.

e. Palliatief Netwerk

Een Palliatief Netwerk is een overkoepelend samenwerkingsverband tussen eerstelijns hulpverleners, organisaties, instellingen en verenigingen die gericht zijn op palliatieve zorg.

Het Palliatief Netwerk neemt eerder een coördinerende functie op binnen het landschap van de palliatieve dienstverlening. Zo staat het in voor het informeren en sensibiliseren van de bevolking over de mogelijkheden van palliatieve zorg, bevordert het de deskundigheid van alle betrokken hulpverleners, behartigt het de belangen van de palliatieve patiënt en zijn/

haar omgeving en biedt het een kader voor vrijwilligers.

f. Federatie Palliatieve Zorg

U kunt ook terecht bij de Federatie Palliatieve Zorg vzw. De Federatie pleit voor het opnieuw in eigen handen nemen van het sterven en afscheid nemen en streven naar een optimalisatie van de kwaliteit van de palliatieve hulpverlening in België. De Federatie wenst de bevolking te informeren, hulpverleners te ondersteunen en de overheid te inspireren. U kunt hun website bekijken via: www.palliatief.be

3. Palliatief forfait

a. Wat is het palliatief forfait?

Het forfait palliatieve zorg is een tegemoetkoming van de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering in de kosten die nodig zijn voor de verzorging van palliatieve patiënten thuis:

- medicatie, bvb. antidepressiva, laxativa, analgetica, ...
- verzorgingsmiddelen, bvb. incontinentieverbanden, pijnpompen, infuuszakjes, ...
- hulpmiddelen, bvb. toiletstoelen, speciale matrassen en bedden, zelfoprichters, ...

b. Wie heeft recht op het palliatief forfait?

De patiënt:

- die thuis wenst te overlijden;
- die lijdt aan een onomkeerbare aandoening die ongunstig evolueert, met een ernstige algemene verslechtering van zijn fysieke / psychische toestand;
- op wie therapeutische ingrepen en revaliderende therapie geen invloed meer hebben;
- van wie de levensverwachting tussen 1 dag en 3 maanden ligt;
- met ernstige fysieke, psychische, sociale en geestelijke noden die een tijdsintensieve en volgehouden inzet vergen.

c. Hoeveel bedraagt het palliatief forfait?

Het palliatief forfait bedraagt 594,79 euro (op 01/01/2010). Deze premie kan maximum twee maal uitbetaald worden. De huisarts gaat in overleg met de patiënt en zijn familie na of de patiënt in aanmerking komt voor het forfait en geeft aan de adviserend geneesheer van het ziekenfonds kennis van het feit dat de verzekerde beantwoordt aan de voorwaarden.

De palliatieve thuispatiënt, die voldoet aan de voorwaarden, betaalt geen remgeld bij:

- huisbezoek door de huisarts;
- verstrekkingen door kinesitherapeuten en verpleegkundigen.

De verpleegkundige moet echter een aanvraag indienen bij de adviserend geneesheer voor de toekenning van het forfait voor palliatieve zorgen.

De palliatieve patiënten die niet thuis verblijven maar bijvoorbeeld in een rustoord voor bejaarden, een rust- en verzorgingstehuis of in een psychiatrisch verzorgingstehuis moeten eveneens geen remgeld betalen voor het bezoek van hun huisarts. Deze dient een medische kennisgeving aan de adviserend geneesheer van het ziekenfonds op te sturen.

4. Palliatief verlof of loopbaanonderbreking voor de mantelzorg

De mantelzorg speelt vaak een heel belangrijke rol in de ondersteuning en verzorging van de palliatieve patiënt. De inzet waarmee hij/zij de patiënt omringt is van cruciaal belang.

a. Wat is palliatief verlof?

Palliatief verlof is een vorm van loopbaanonderbreking die opgenomen wordt om iemand bij te staan die aan een ongeneeslijke ziekte lijdt, en zich in een terminale fase bevindt. Onder palliatieve verzorging verstaat men elke vorm van bijstand (medische, sociale, administratieve en psychologische) en verzorging. De patiënt hoeft niet noodzakelijk tot het gezin van de werknemer te behoren. De loopbaanonderbreking kan volledig of gedeeltelijk zijn (halftijds of vermindering tot 4/5).

b. Wie heeft recht op palliatief verlof

De meeste werknemers kunnen genieten van het palliatief verlof. Indien u werkt in de openbare sector of in een autonoom overheidsbedrijf (Belgacom, De Post, NMBS, NMBS-Holding, Infrabel), neemt u best contact

op met uw personeelsdienst voor meer informatie.

c. Duurtijd van palliatief verlof?

Het palliatief verlof duurt een maand en kan met nog eens een maand worden verlengd als de werknemer opnieuw een getuigschrift voorlegt.

d. Hoe vraag ik palliatief verlof aan?

Het is voldoende dat de werknemer aan de werkgever een medisch attest voorlegt van de behandelend arts van de zorgbehoevende. Hierin dient te staan dat de werknemer bereid is om palliatieve zorg te verstrekken zonder dat de identiteit van de patiënt wordt vermeld. De werkgever kan het palliatief verlof niet weigeren.

e. Sociaal statuut tijdens het palliatief verlof?

De werknemer is beschermd tegen ontslag tijdens de verlofperiode en gedurende de drie maanden daarna. Hij krijgt een onderbre-

kingsuitkering van de RVA die onder bepaalde voorwaarden kan aangevuld worden met een Vlaamse Aanmoedigingspremie. Wenst u te weten hoeveel de uitkering bedraagt? Neem contact op met de dienst maatschappelijk werk van uw ziekenfonds. Zij onderzoeken samen met u op welk bedrag u recht hebt.

f. Wat bij overlijden voor het verstrijken van het verlof?

Als de patiënt overlijdt tijdens het verlof, dan kan de werknemer ervoor kiezen in loopbaanonderbreking te blijven of het werk te hervatten.

g. Palliatief verlof voor zelfstandigen

Sinds 22 januari 2010 hebben ook zelfstandigen recht op een forfaitaire uitkering voor het verlenen van palliatieve zorg aan partner of kind. Het gaat om zelfstandigen, helpers en de meewerkende echtgeno(o)t(e). Men moet aan een aantal voorwaarden voldoen, waaronder het tijdelijk stopzetten van de beroepsactiviteit gedurende minimum 4 opeenvolgende weken. Het forfaitaire bedrag is gelijk aan twee maanden minimumpensioen van een zelfstandige. Het wordt uitbetaald uiterlijk op het einde van de maand die volgt op de maand waarin de zelfstandige het attest van de behandelend geneesheer overhandigde aan zijn sociaal verzekeringsfonds.

Voor meer informatie: neem contact op
met de dienst maatschappelijk werk
van uw ziekenfonds

DMW Antwerpen

Lange Nieuwstraat 109
2000 Antwerpen

☎ 03 / 203 76 54

✉ dmw@lmpa.be

DMW Brabant

Koninginneplein 51-52
1030 Brussel

☎ 02 / 209 49 74

✉ socia@mut403.be

DMW West-Vlaanderen

Revillpark 1
8000 Brugge

☎ 050 / 45 01 00

✉ dmw@lmwvl.be

DMW Oost-Vlaanderen

Brabantdam 109
9000 Gent

☎ 09 / 235 72 85

✉ dmw@libmutov.be

DMW Limburg

Geraetsstraat 20
3500 Hasselt

☎ 011 / 29 10 28

✉ dmw@lml.be

DMW Vlaams Gewest

Priemelstraat 22
1730 Asse

☎ 02 / 454 06 78

✉ dmw417@lmvlq.be

